

Minnesanteckningar för Växjö kommuns delegationsresa till vänorten Schwerin, Tyskland 9 – 11 april 2014

Deltagare: Nils Posse, Marie-Louise Gustavsson, Berit Swalander och Bo Hjälmeffjord;

Sammanfattning

Resan var ett vänortsbesök i Schwerin på inbjudan av Borgmästaren, Angelika Gramkow. Resan anordnades med ambitionen att försöka identifiera mer konkreta samarbeten mellan Växjö och Schwerin för att göra utbytet mer strategiskt och resultatriktat som komplement till de kulturella utbyten vi har och har haft (konstnärsutbyte i Italienska palatset, luciatåg på deras julmarknad et cetera).

Programmet var mycket välplanerat och vi åtföljdes hela tiden av mycket professionella tolkar (som byttes av att delta vid möten och vid måltider). Dessa var två unga, tyska kvinnor som båda studerat svenska och bott i Sverige (den ena i Växjö). Vi var mycket väl mottagna och värdarna hade arrangerat en mängd olika möten för att demonstrera deras utmaningar och projekt inom vatten, elförsörjning och stadsplanering/stadsbyggnation.

Helhetsintrycket är att Schwerin är en mycket fin stad där stadskärnan rustats upp väl. Dock har de en hel del utmaningar när det gäller bostadsförsörjning, el- och vattenproduktion. Staden verkar ha ganska ansträngd ekonomi, som påverkats av att den tappat cirka 30,000 invånare (~30%) sedan murens fall, vilket bland annat bidragit till att cirka 20% av lägenhetsbeståndet (på cirka 30,000 lägenheter, dvs 6,000) står tomma. Dessa är mestadels lägenheter av miljonprogramskaraktär (med dålig energiprestanda). Avfolkningen gör också att stora delar av samhällsinfrastrukturen (såsom rörledning och bostadsbestånd) är överdimensionerade. El- och vatten produktionen är också en utmaning, inte minst då det finns renoveringsbehov av infrastrukturen som är svår att finansiera på grund av svag skattebas och svag betalningsförmåga hos invånarna. Politikerna vill till varje pris undvika prishöjningar, då de tror att detta skulle försvaga attraktiviteten av Schwerin ytterligare.

Fokus på EU-finansiering saknas och det verkar inte som om Schwerin har, eller har haft några utvecklingsprojekt med EU finansiering i den form vi tänker oss. Detta verkar delvis bero på att de har haft tillgång till nationella finansieringsprogram (mjuka lån), som dock inte heller verkar användas fullt ut. Kunskapen om möjligheter om att utveckla staden genom EU-projekt/finansiering förefaller bristande.

Vänortsbesöket innehöll ett antal studiebesök på en privat högskola (Baltic college), ett vattenverk, en solcellanläggning, ett värmekraftverk och på stadens bostadbolag, med besök i ett antal bostadsområden. På kvällarna anordnades formella middagar med flera besökare, inklusive 3 konstnärer som haft utbyte genom det italienska palatset sommaren 2013.

Slutsats: Det var inte lätt att identifiera några konkreta samarbeten, dels för att innovationsdriften verkar låg och för att de inte verkar fokusera på innovativa EU projekt. Om möjligt vore det trevligt

om vi kunde ha någon representant från Växjö att föreläsa vid "Science Days" 2015 som har temat "Digital Society" (se besök 1 nedan).

Besöket på värmekraftverket (besök 4 nedan), var speciellt intressant. Troligen skulle de Växjö-specialister som arbetar med fjärrvärme tycka det vore intressant att träffa Schwerin, inte minst för att diskutera hur de hanterar fluktuationer i priser, utbud och efterfrågan (inklusive hur de bidrar till att avlasta högvoltsgriden och får ganska bra betalt för det).

Vi borde rekommendera Schwerin att hålla ögonen öppna för EU finansiering och inte minst att de borde sätta sig in i programme Erasmus+ (för kunskapsutbyte, såsom lärarutbyte och kulturella utbyten och södra Östersjöprogrammet (Interreg)), för att försöka etablera mer långsiktigt kunskapsutbyte (med någon, eller några andra partners), till exempel för ett gemensamt kulturprojekt.

Nedan följer några anteckningar från besöken:

1) Baltic College – Mrs Prof. Dr von Bersworth-Wallrabe (diskussioner om deltagande "science days")

Baltic college är en av 4 mindre private högskolor i Schwerin (ca 200 elever). Skolan är en yrkeshögskola med bland annat utbildningar i turism, hantverk och internationellt ledarskap. Bland de andra högskolorna finns bland annat en designskola.

Anledningen att vi blev bjudna till skolan (tillsammans med andra högskolor i Schwerin) anordnar ett event varje höst som går under benämningen "science days". Nästa år vill skolan ha en internationell prägel på detta event och vill därför bjuda in sina vänorter för att delta/bidra till programmet. Eventet kommer äga rum i oktober 2015 och ha temat "Digital Society" (6-10 oktober 2015). Skolan vill att Växjö skall sända en representant, antingen från Linnéuniversitetet som kan berätta om intressant utveckling inom Digital Society, alternativt från kommunorganisationen som kan berätta om hur vi använder IT i vår kommunikation eller samhällsservice. När det gäller den första kunde institutionen för Miljöteknik på LNU kunna erbjuda intressanta teman. När det gäller de senare skulle vår IT avdelning, kontaktcenter eller BO-IT projektet kunna vara av intresse. Tyvärr är finansieringen begränsad (max 250 Euro inklusive allt, så det kommer inte täcka kostnaderna).

Skolan tyckte också det skulle vara intressant med utbyte av lärare och elever, genom kortare, eller längre program.

Slutsats: Det vore förstås trevligt att kunna bidra till deras program under "science days-veckan", men finns det fondmedel och intresse? Vi har lovat att fundera på om vi skulle kunna bidra. De vill dock ha svar, snarast möjligt (senast slutet av juni 2014). Att göra: ta kontakter med IT-avdelningen, kontaktcenter och BO-IT och se om intresse finns efter att finansieringslösning tagits fram. Vi rekommenderade Schwerin att försöka identifiera finansiering via till exempel Erasmus+ (EUs utbytesprogram). Schwerin kommer bjuda in till detta formellt, men bad oss fundera på möjligheter och intresse.

2) Besök på vattenverket "Waterworks Mühlentarn". Mr Axel Kruse (general manager).

Schwerin har cirka 94,000 invånare i staden och cirka 30,000 utanför staden. Vattenförsörjningen sker via ett bolag som är 51% ägt av kommunen och 49% av ett privat företag (WAG). Vattensystemet har byggts ut i omgångar sen cirka 1850, men utmanats av stora fluktrationer i befolkningmängden (53' år 1930; 103' år 1945; 88' år 1948; 100' år 1973 och cirka 94' nu). Många yngre invånare lämnade staden när muren föll, samtidigt som vattenåtgången minskat väsentligt (330 l/person/dag när vattnet var gratis runt 1990 till 94l/per dag nu när det mäts och man betalar). Ledningssystemet är därför överdimensionerat och föråldrat. Betalningskapaciteten hos kunderna är svag varför man vill undvika prisökningar.

Anläggningen vi besökte (1 av 2) var dock mycket imponerande. Den var byggd för cirka 15 år sen och föreföll mycket välordnad. Den var grundvattensbaserad och i kopplad till 2 stora tankar som var anslutna till pump/reningsstationen. En intressant aspekt med vattenverket som hade en framsynt design var att allmänheten kunde klättra upp på en trappa och titta in i anläggningen via stora glasfönster.

Vid diskussioner om samarbete framkom 2 möjligheter: Dels så kan Schwerin erbjuda mycket expertis inom vattenområdet så den privata delen av företaget också erbjuder konsulttjänster inom vattenförsörjning, dagvatten och vattenrening. När det gäller tekniska utmaningar är det framförallt frågan vad man skall göra med rötslammet från reningsverket som är en stor utmaning. För närvarande sprids rötslammet på åkrarna efter att man först gjort biogas, men inom kort förväntas strikta EU regler sätta stopp för det förfarandet. En projektidé som diskuterades var att finna vägar hur man kan utvinna olika ämnen såsom fosfor ur rötslammet.

Slutsats: Det framkom inga direkta samarbetsmöjligheter ur det här besöket, men det är värt att känna till dem om det skulle uppkomma några projektidéer från Växjö's sida. Kunskap och fokus på EU finansiering är svag. Ingen direkt uppföljning från detta besök.

3) Besök på solcellsanläggningen Stralendorf – Vård: Volker Hachmann (Stadtwerke Schwerin)

Vi besökte en stor solcellsanläggning som nyligen färdigställdes på en täckt soptipp utanför Schwerin. Det var en stor anläggning som består av 10,434 solcellspaneler som tillsammans producerar 2,350,000 kwh/år. Anläggningen som driftsattes 2013 kostade 2.3 miljoner Euro att bygga. Under 2013 driftsattes ytterligare en anläggning (Gosewinkel) 2,418 solceller som kostade 621,00 Euro och som producerar 564,000 kvh/år.

Slutsats: Mycket imponerande anläggning. De verkar dock ekonomiska i anläggningarna pga låga elpriser. Därför ligger man lågt med vidare utbyggnad av systemet. Det kom inte upp några konkreta idéer till samarbete runt solcellsanläggningarna.

4) Besök vid värmekraftverk/biogasanläggningen "Schwering Erneuerbare Energien und Wärmeversorgung" – vård Joseph Wolf (general manager) & Rainer Beneke.

Besöket på denna anläggning var mycket intressant. Det är ett kombinerat gasdrivet värmekraftverk och biogasanläggning (som matas med spannmål såsom majs och råg och ger 2.8

MWH, cirka 5% av total förbrukning). Anläggningen försörjer ett stadstäckande fjärrvärmenät, men också producerar el.

Också värmeförsörjningssystemet utmanas av befolkningsminskningen, med minskad skattebas och många outhyrda lägenheter som ändå måste försörjas med energi. Faktumet att miljonprogrammet blivit oattraktiva gör att de som har råd vill flytta in till staden, vilket kräver upprustning av de centrala delarna av fjärrvärmenätet.

Anläggningen utmanas mycket av de höga gaspriser och låga elpriser som nu råder. Stora fluktationer i elpriser (med priser som blir mkt låga när vinden blåser) är utmanande. För att möta denna utmaning har man byggt ett 50 m högt varmvattentorn med en kapacitet på 15,000 kubikmeter (liknar konceptet runt VEABs ackumulatortank med en kapacitet på 45,000 kubikmeter). Detta är kopplat till en anläggning där el omvandlas till varmvatten som pumpas upp i tornet när elpriserna är låga, för att sedan användas när priserna är höga. Ibland stänger man helt enkelt ner produktionen då man klarar värmeförsörjningen i 2 dagar genom vattenbesparingen. Systemet används också för att stabilisera griden på högvoltsnätet som inte skulle klara alltför stor belastning. Anläggningen säljer kapacitet att avlasta systemet och tar emot överskottsel mot betalning och får då 4,000 Euro per megawatt timme, vilket bidrar till att få den ekonomiska ekvationen att gå ihop. Anledningen att de nationella tyska kraftbolagen är villiga att betala är att det kostar mer att stänga ner till exempel ett kärnkraftverk än att betala för att bli av med överskottsel.

Slutsats: Intressant anläggning med stor utmaning pga höga gaspriser och låga elpriser. Inga direkta uppslag till samarbete, men kunde säkert vara värt ett besök för relevanta tjänstemän inom kommunen och VEAB.

5) Bostadsbolaget "Landeshaubstadt Schwering" – värd: Günter Reinkober

Det kommunala bostadsbolaget har 30,000 lägenheter och 700,000 kvm industri/kontorslokaler. Av bostadsbeståndet står cirka 20% (~6,000 lgh) tomt, mestadels i miljonprogramslägenheter där ingen vill bo. Stort tryck på att bygga nya moderna bostäder centralt och att renovera miljonprogrammen, men det är svårt att få ekonomin att gå ihop, inte minst på grund av låga hyror och låg betalningskapacitet (hyrorna ligger på cirka 5€/kvm och de skulle behöva cirka 8€/kvm för att det skall gå ihop). Det finns politisk ovilja att höja hyrorna (inte minst för att det skulle kunna påskynda utflyttningen ytterligare (efter att blivit av med 30% av befolkningen). Energieffektivisering är viktigt då delar av beståndet är i mycket dåligt skick med vissa bostäder med energiförbrukning på 280 kwh/kvm (nybyggnadsstandard Sverige ~90 kwh/kvm). Svårt att få ekonomin att gå ihop för energieffektivisering.

Vi fick titta på några genomförda renoveringar som först presenterades i konferensrummet. Projekten var ambitiösa där stora flervåningshus kapats både på längden och tvären och därefter byggts upp från tomma skal. Intressanta projekt som helt klart hade lyft intrycken. Dock stod det klart att de flesta av de projekt som gjorts var genomförda från början till mitten av 1990-talet och det verkar som om det går lite trögt både vad det gäller restaurering och nybyggnation.

Slutsats: Inga konkreta diskussioner, eller idéer om samarbete. Lågt fokus på EU projekt pga nationella finansieringssystem. Verkar inte titta på program såsom Horisont2020, tycker att

mödan är större än nyttan. Dock intresserade att följa READY projektets resultat. Vi kan ha dem i åtanke om möjligheter dyker upp. Behovet av energieffektivisering och byggnation av energieffektiva byggnader är mycket stort, men svårt att få kalkylen att gå ihop med låg betalningskapacitet, många tomma lägenheter och låga hyror.

6) Die Platte lebt: eV (socialt program för folk boende i miljonprogram, inklusive integrationsfrågor – Vård: Hanne Luhdo

I samband med besöken i bostadsområden besöktes ett område som fullt ut uppfyllde sinnesbilden av ett miljonprogramsområde i ett öststatsland, med massor av höga hus och betong. Många av lägenheterna gapade tomma.

I samband med besöket besökte vi den enskilda organisationen ” Die Platte Lebt” som skapats för att bidra till lite ljus i den tråkiga miljön i området. Organisationen var inrymd i en kafé-lokal vid stadsdelens torg ”Berlinerplatz”.

Organisationen driver både kafé men anordnar också många aktiviteter för invånarna. Dom har en viktig roll att spela för att motverka integrationsproblemetiken i detta område som har mycket inblandning. En aktivitet som stack ut som extra intressant var att de anordnar ett s.k. reparationskafé där boende i området kan ta med sig saker som behöver lagas, såsom en brödrost och saken repareras gratis på plats.

Slutsats: Besöket ledde inte till några konkreta samarbetsidéer men det var intressant. Återbruksbyn skulle säkert vara intressant när vi kommit lite längre. Det skulle säkert vara intressant för utbyte mellan personer som jobbar med sociala frågor och integration både från Växjö och Schwerin om möjlighet finns. Kanske detta kunde vara del av till exempel en ansökan inom södra Östersjöprogrammet?

BH140414